

Előzmények

A **magyar szerzői jogi törvény, az 1969. évi III. tv.** az alkotó ember kizárólagos jogait az "irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokra" biztosítja.

1. A szerzői jog fogalma

A szerzői jog a szellemi tulajdon jog azon területe, amely a **szerzői művek**, azaz bármely, az alkotó **szellemi tevékenységből fakadó**, az irodalom, a tudomány és a művészet területén létrehozott **egyéni, eredeti alkotás szerzőinek** és az ún. szerzői joghoz kapcsolódó jogok jogosultjainak **védelmét szabályozza**. A szerzői joggal kapcsolatos alapvető szabályokat a **szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Szt.)** tartalmazza.

De más szabályok is rendelkeznek a szerzői jogot érintő kérdésekről.

A szerzői jog 14 műfajt, köztük a **számítógépi programalkotásokat** és a hozzájuk tartozó dokumentációkat (szoftvert) akár forráskódban, akár tárgykódban vagy bármilyen más formában rögzített minden fajtáját, ideértve a felhasználói programot és az operációs rendszert is rögzít.

A **törvény hatálya** olyan műre, amely először külföldön került nyilvánosságra, csak akkor terjed ki, ha a szerző magyar állampolgár, vagy ha a szerzőt nemzetközi egyezmény alapján a védelem megilleti.

A szerzői jogi védelem előfeltétele:

- alkotói jelleg,
- egyéni, eredeti vonások,
- azonosíthatóság,
- legalább minimális szellemi színvonal.

A **szerzői jog azt illeti meg**, aki a művet megalkotta. Ha a művet több szerző közösen alkotta, a szerzők együttesen gyakorolhatják jogaikat, kivéve, ha a közös mű részei önállóan is felhasználhatók.

A szerzőt a mű létrejöttétől kezdve megilleti a **szerzői jogok** (a személyhez fűződő és a vagyoni jogok) **összessége**.

Személyhez fűződő jogok:

- A mű **nyilvánosságra hozatala**.
- A **név feltüntetése**.
- A mű **egységének védelme**.
- A személyhez fűződő jogok gyakorlása.

Vagyoni jogok:

- A szerzőnek kizárólagos joga van a mű egészének vagy valamely részének **anyagi formában** és nem anyagi formában történő bármilyen **felhasználására** és minden egyes felhasználás engedélyezésére.
- A **többszörözés** joga.
- A **terjesztés** joga.
- A **nyilvános előadás** joga.
- A mű **nyilvánossághoz való közvetítésének** joga.
- Az **átdolgozás** joga.

A szerzői jogok a **szerző** életében és **halálától** számított **hetven éven át** részesülnek védelemben.

A szoftveralkotások felhasználására **licencek** vásárlásával szerezhetünk jogot. A licencek megvásárlásával a szoftver kiadója feljogosítja a vevőt a termék **használatára**, valamint annak egy példányos biztonsági másolására (Ha a másolat nem a licenc vásárlójánál van, akkor az már illegális másolatnak tekinthető.), a vevő pedig ezzel (illetve számlával, szerződéssel) igazolja annak származását. Tehát a vevő a licenccel nem a szoftver tulajdonjogát (másolásra és továbbadásra feljogosító jogát), hanem **csak a használati jogát** kapja meg.

2. Felhasználói jogok

Amikor egy programot egy számítástechnikai szaküzletben megvásárolunk, akkor általában **anonim** felhasználói jogosultságot szerzünk. Az így kapott felhasználói jogunkat a programoz mellékelt licencszerződés rögzíti.

Az anonim felhasználói jog bizonyos hátrányokkal jár, például a felhasználói jogosultságot igazoló okirat elvesztése esetén nem lehet igazolni a felhasználás jogszerűségét.

Ha **névre szóló** licencszerződése van a felhasználónak, akkor az eladónál is regisztrálásra kerül a jogszerű használat. Névre szóló felhasználói jogot azonban csak nagyobb tételű vásárláskor lehet kérni.

- **eredeti** illetve **frissített** (upgrade) felhasználói jog
Frissítésnek nevezzük azt a szoftvervásárlást, amelynek során egy olyan célra szolgáló számítógépprogramot szerzünk be, amilyen célra már rendelkezünk valamilyen szoftverrel.
- új géphez illetve új fődarabhoz adható **OEM verzió**
Többnyire csak operációs rendszereket lehet OEM verzióban megvenni. Ha most vásárolunk számítógépet, akkor feltétlenül a géppel együtt vegyük meg az operációs rendszert. Ilyenkor ugyanis biztosan OEM verziót számláznak nekünk, mely a szoftver teljes árához képest 40-50%-os megtakarítást is eredményezhet.
- egy második programpéldány vásárlásakor alkalmazható licenszcsoomag, az **LP**
Ha már rendelkezünk egy komplett jogtisztá programmal, és ugyanezt a programot egy másik számítógépünkre is szeretnénk telepíteni, akkor célszerű egy ún. LP (Licenc Packet) csomagot vásárolnunk. Ez esetben jelentős árkedvezménnyel csak egy újabb felhasználói jogosítványt kapunk, mely igazolja a program jogtisztá használatát. Az eredeti programot kell telepítenünk a másik gépünkre is.
- A több program vételekor alkalmazható pontozásos rendszer, az **OL**, vagy **nyílt licenz**
A legtöbb nagy szoftver cég, mint pl. a Microsoft, a Corel, a Novell a SYmantec, a Lotus alkalmazza az ún. nyílt licenz, angolul Open Linenc, rövidítve OL rendszert. Ennek lényege, hogy minden szoftver adott pontszámot ér, és egy szoftvercégenként adott pontértékhatar átlépése után jelentős, akár 20-30% mértékű árkedvezményt is kaphat a vevő. Sok esetben nem egy pontszámot, hanem többet állapítanak meg a szoftvercégek, és sávosan növekvő mértékű kedvezményt adnak vásárlóinknak.

Nyílt licenz vásárlása esetén is csak egy felhasználói igazolást kapunk, amely pontosan meghatározza, hogy mely termékeket és hány gépre telepíthetjük. Ezért nyílt licenz vásárlása esetén is kell rendelkezünk egy komplett telepíthető program verzióval.

3. A jogtisza szoftver kísérei:

- eredeti telepítő floppy/CD, kézikönyv,
- regisztrációs kártya,
- eredeti doboz,
- számla,
- licenc szerződés,
- átadás-átvételi jegyzőkönyv.

4. Jogtisza szoftverhasználat előnyei

- felhasználói támogatás a program fejlesztőitől, amely jelentheti a program írásos dokumentációját, a program garanciális javítását, illetve cseréjét, továbbá gyakran még telefonon igénybe vehető forródrót szolgáltatást is,
- a program továbbfejlesztett változatához kedvezményesen lehet hozzájutni, mert lehetőség van programfrissítésre (upgrade felhasználói jog) ,
- elkerülhetők a számítógépvírusok okozta kellemetlenségek,
- a program megvételével a felhasználó elismeri a programba fektetett munka értékét, és ráadásul anyagi lehetőséget biztosít a program fejlesztőinek a szoftver továbbfejlesztésére.

5. Szoftverek csoportosítása a felhasználói jog szempontjából

- **Kereskedelmi szoftverek:** kereskedelmi céllal készültek, azaz mindig pénzbe kerülnek és meghatározott feltételekkel alkalmazhatók. Általában társul hozzá valamilyen dokumentáció is, amiben részletesen elmondják a használatát a programnak. A kereskedelemben értékesített programok előnye, hogy a vevő a boltban meg is nézheti, az eladó pedig azonnal a pénzhez jut.
- **SHAREWARE szoftverek:** szabadon terjeszthetők, kipróbálhatók, de a szoftverrel együtt járó szerződés szerint a próbaidő letelte után már fizetni kell. Ha a felhasználó nem fizet a próbaidő lejártá után a szoftver használata jogtalanak minősül. A shareware verzió gyakran nem teljes, tudatosan le van butítva, de bemutatja a program előnyös oldalait. A regisztráció után küldik el a teljes verziót.
- **FREEWARE szoftverek:** Szabadon felhasználható és terjeszthető szoftverek, ha elismerjük a gyártó céget, mint a szoftver egyedüli létrehozóját. Nem szabad visszafejteni a forráskódot. Ez azt jelenti, hogy a programot nem adhatjuk tovább, mint saját termékünket és azt nem változtathatjuk meg. Azaz a szerzői jogok ezen szoftverekre is érvényesek.

Azokat a freeware programokat, amelyek futtatása közben megjelennek a szponzorok, támogatók reklámjai, **adware** programnak nevezzük.
- **Demo szoftverek:** bemutatóprogramok, azaz olyan szoftverek, amelyek egy program bemutatására, megismertetésére szolgálnak, de annak szolgáltatásait, teljes mértékben nem veszi át.
- **Szabad szoftverek (freesoftware):** ingyenes, szabadon használható és terjeszthető szoftverek, a forráskód megismerhető, ezáltal módosítható.

6. BSA – Business Software Alliance

Egy nemzetközi szervezet, amely a legnagyobb szoftverfejlesztőket és forgalmazókat tömöríti magába, és feladatának tartja, hogy az üzleti szoftverek felhasználóit a legális szoftverhasználat irányába terelje.

Ezt részben a jog által biztosított eszközökkel, részben felvilágosító tevékenységgel próbálja megvalósítani. A felhasználók sokszor azért követnek el jogsértést, mert a legalapvetőbb jogi kérdésekkel sincsenek tisztában.

Magyarország, Európában az elsők között, 1983-ban helyezte szerzői jogvédelem alá a számítógép programokat. Hazánkban 1994-ben alakult meg a BSA magyarországi szervezete. Ennek ellenére hazánkban a számítógépek döntő többségén (kb. 75%-án) jogosulatlanul használják a szoftvereket, azaz nem rendelkeznek felhasználói joggal a gépen lévő programokra.

FIGYELEM! A jogvédett szoftvereket engedély nélkül lemásolni tilos! Az illegális szoftverhasználat, a szoftver hamisítása, ugyanazon program több gépre telepítése jogosulatlanul, internetről letöltött illegális szoftverek használata **szoftverkalózkodásnak** számít.

A licencszerződés megsértője **törvénysértést** követ el. Vagyis törvényt sért:

- aki szoftvert, vagy annak dokumentációját, beleértve a programokat, alkalmazásokat, adatokat, kódokat és kézikönyveket szerzői jog tulajdonosának engedélye nélkül lemásolja vagy terjeszti,
- aki szerzői jog által védett szoftvert egyidejűleg két vagy több gépen futtat, hacsak ezt a szoftver licenc szerződése külön nem engedélyezi,
- az a szervezet, amely tudatosan vagy akaratlanul munkatársait arra ösztönzi, kötelezi, vagy számukra megengedi, hogy illegális szoftvermásolatokat készítsenek, használjanak, vagy terjesszenek,
- aki az illegális szoftvermásolást tiltó törvényt megsérti azért, mert valaki erre kéri vagy kényszeríti,
- aki szoftvert kölcsön ad úgy, hogy arról másolatot lehessen készíteni, vagy aki a kölcsönként szoftvert lemásolja,
- aki olyan eszközöket készít, importál, vagy birtokol, amelyek lehetővé teszik a szoftver védelmét szolgáló műszaki eszközök eltávolítását, vagy ilyen eszközökkel kereskedik.

A bűncselekmények kiderítése, vizsgálata a hatóság feladata. Ilyen eljárás során nem csak a licencigazolást, hanem a vásárlást bizonyító számla vagy adásvételi szerződés és a telepítőlemez meglétét is kérhetik.

A szerzői jogi törvény megsértése a **BTK 329/A.§-ába** ütközik:

1. Aki irodalmi, tudományos vagy művészeti alkotás szerzőjének művén fennálló jog megsértésével vagyoni hátrányt okoz, vétséget követ el és két évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.
2. A büntetés **három évig** terjedő szabadságvesztés, ha a szerzői jogok megsértését jelentős vagyoni hátrányt (2-50 mFt) okozva, üzletszerűen követik el.
3. A büntetés **öt évig** terjedő szabadságvesztés, ha a szerzői jogok megsértését különösen nagy vagyoni hátrányt (50-500 mFt) okozva követik el.
4. A büntetés **kettő-nyolc évig** terjedő szabadságvesztés, ha a szerzői jogok megsértését különösen jelentős vagyoni hátrányt (>500 mFt) okozva követik el.
Felhasználói jog a program megvásárlásával szerezhető (licencszerződés).

Számítógépes csalást az követ el, aki jogtalan haszonszerzés végett vagy kárt okozva valamely **számítógépes adatfeldolgozás eredményét** a program **megváltoztatásával, törléssel, téves vagy hiányos adatok betáplálásával**, illetve egyéb **meg nem engedett műveletek végzésével befolyásolja**.